

Document	Archeologische & Cultuurhistorische Quickscan
Plangebied	Grote Sloot 238, Sint Maartensbrug, gemeente Schagen
Adviesnummer	20222
Opsteller(s)	C.M. Soonius (senior archeoloog) & F.C. Schinning (KNA-archeoloog)
Datum	30-10-2020

Advies	Vrijgeven.
Vervolgtraject	Geen.

Archeologische & Cultuurhistorische Quickscan

1. Inleiding

Op verzoek van de gemeente Schagen (contactpersoon: dhr. G. van Leeuwen) is gekeken naar het aspect archeologie en cultuurhistorie met betrekking tot het ontwerp Bestemmingsplan Grote Sloot 238 Sint Maartensbrug en Lagedijkerweg nabij 36 in Schagen, gemeente Schagen.¹ Vanwege de ligging van de beide plangebieden zijn voor de duidelijkheid twee aparte quickscans vervaardigd. Het plangebied in onderhavige quickscan betreft Grote Sloot 238 (afb. 1).

Op het perceel aan de Grote Sloot 238 is een voormalig pluimveehouderijbedrijf gevestigd. Dit bedrijf bestaat uit een agrarische bedrijfswoning met een siertuin er omheen en diverse schuren aan de achterzijde van de woning. Een tweetal schuren snijden diep in het landschap langs de Grote Sloot. De initiatiefnemer heeft het voornemen om alle bedrijfsbebouwing en erfverharding te verwijderen op het perceel Grote Sloot 238 in het kader van de Ruimte voor ruimteregeeling en de bestemming te wijzigen van agrarisch naar wonen. De bestaande bedrijfswoning wordt gehandhaafd.

2. Bestemmingsplan en Beleidskaart archeologie

Het plangebied ligt binnen het bestemmingsplan Buitengebied Zijpe.² Het deel langs de Grote Sloot heeft een dubbelbestemming Waarde-Archeologie 3. Dit betekent dat bij ingrepen groter dan 100 m² en dieper dan 35 cm onder maaiveld rekening dient te worden gehouden met het aspect archeologie. Het overige deel heeft een dubbelbestemming Waarde – Archeologie 4. Dit betekent dat bij ingrepen groter dan 500 m² en dieper dan 50 cm onder maaiveld rekening dient te worden gehouden met het aspect archeologie. Regels met betrekking tot cultuurhistorie zijn niet opgenomen.

De archeologische vrijstellingsgrenzen in het bestemmingsplan zijn overgenomen uit de beleidsnota archeologie van de voormalige gemeente Zijpe (afb. 2).³ Deze nota met bijbehorende beleidskaart is in 2009 vastgesteld. Het westelijke deel van het plangebied ligt in het bewoningslint langs de Grote Sloot.

¹ Gemeente Schagen 2020: ontwerp van 12-10-2020.

² Vastgesteld in 2016: NL.IMRO.0441.BPBGZIJPE-VA03.

³ Alders & Husken 2007.

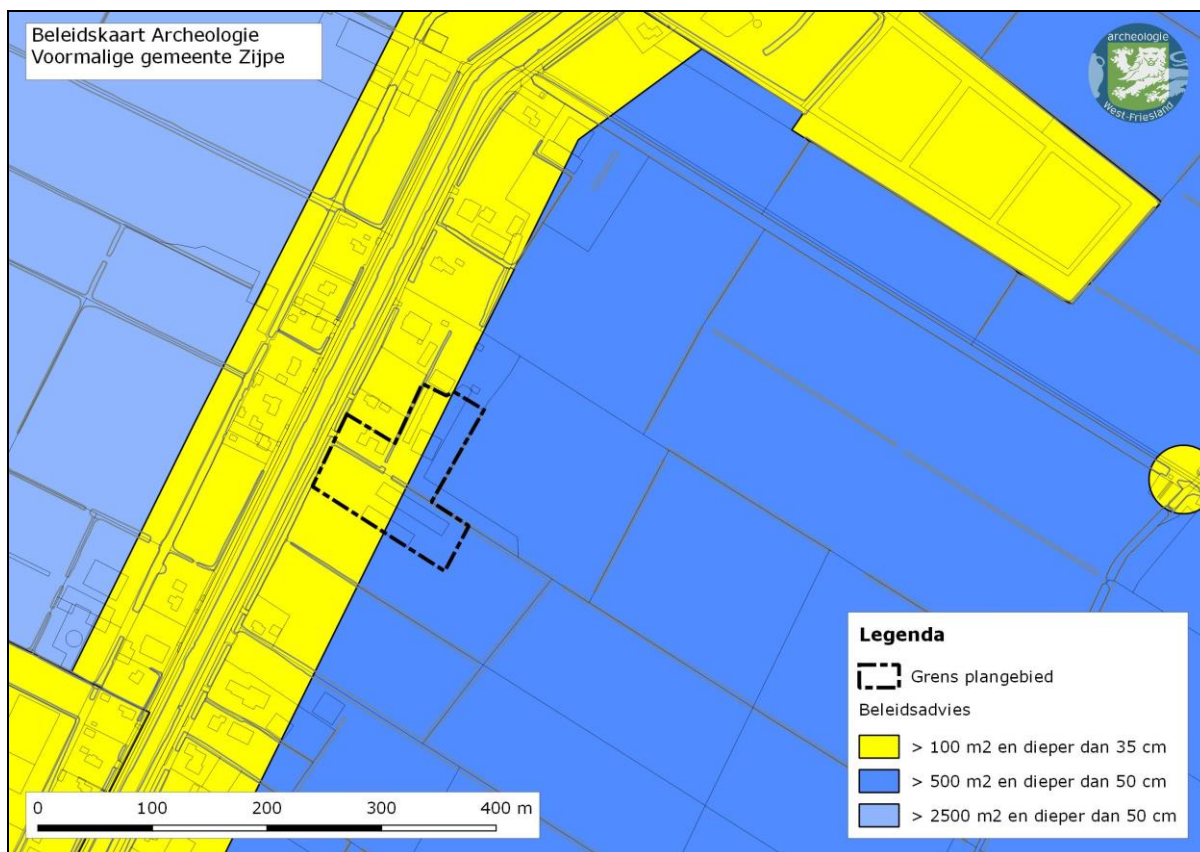
Vanaf de definitieve bedijking werden de oevers van de Grote Sloot intensief bewoond. Er lagen oorspronkelijk veel buitenplaatsen die in de loop van de 17de eeuw werden omgevormd tot (stolp)boerderijen.

Het oostelijke deel van het plangebied ligt in een gebied waar sporen zijn te verwachten van vóór de bedijking. Zoals beschreven in de Beleidsnota Archeologie Gemeente Zijpe uit 2007: "Dit deel van de gemeente kan archeologische waarden bevatten, maar de ligging daarvan is nog onbekend. Er kunnen zowel resten aanwezig zijn van nederzettingen en ontginningen uit de prehistorie, Romeinse Tijd of de (vroege) middeleeuwen, waarvan de positie van tevoren niet of moeilijk is in te schatten."⁴

Afbeelding 1. De ligging van het plangebied (zwarte stippellijn) op een recente luchtfoto (bron: PDOK).

⁴ Alders & Husken 2007, 61.

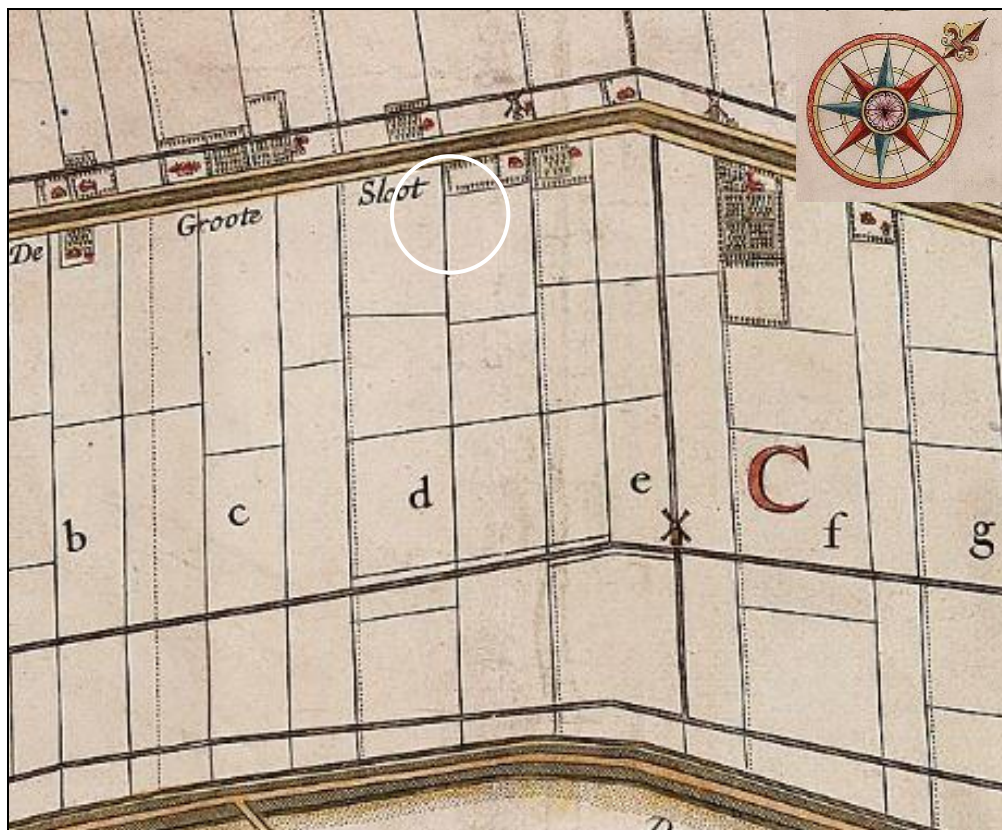
Afbeelding 2. De ligging van het plangebied op de beleidskaart archeologie van de voormalige gemeente Zijpe.

3. Historische achtergrond

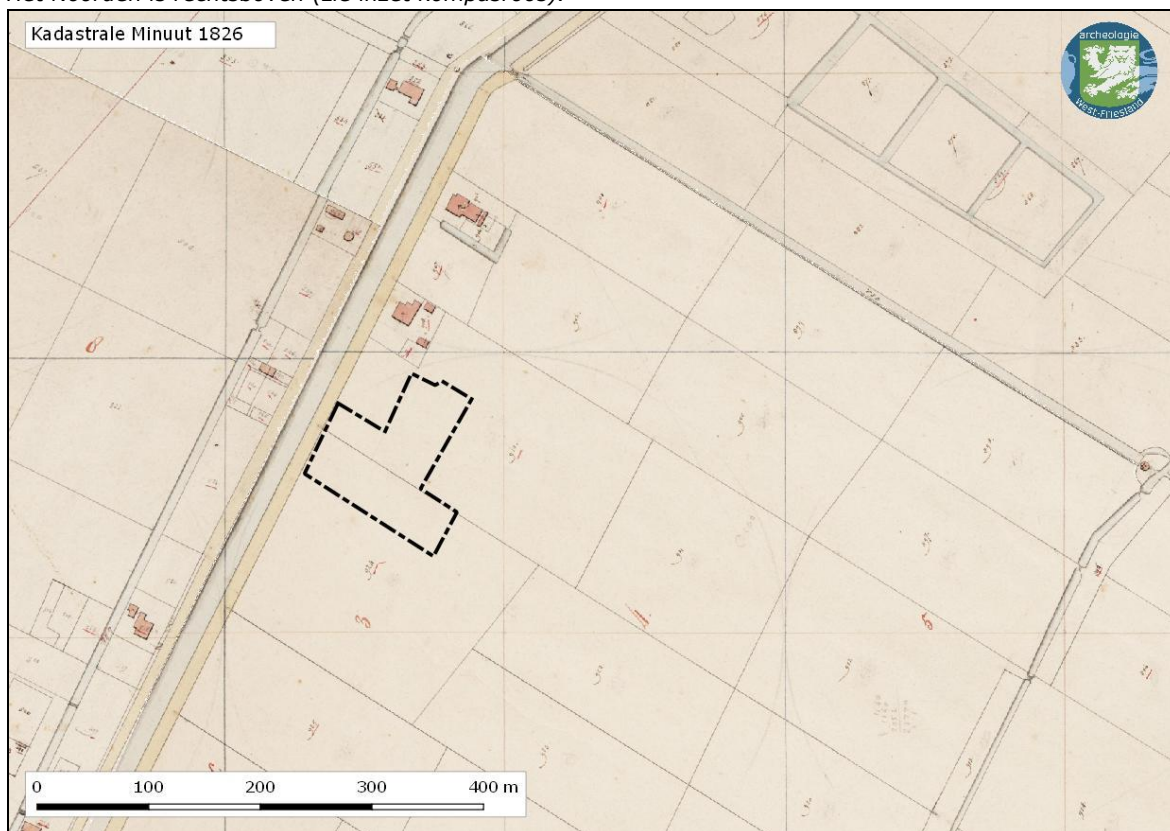
Het plangebied ligt in Polder C van Polder Zijpe. Bij de eerste bedijking van de Zijpe in 1552-1553 zijn op verschillende plaatsen sporen van vroegere bewoning aangetroffen. De meeste van deze sporen lagen onder het zand in goede zwarte aarde. De exacte locatie van deze vondsten is niet bekend. Na de bedijking begaven de dijken van de polder het tweemaal (in 1555 en 1570) en in 1573 werd de polder met opzet geïnundeerd om de opmars van de Spanjaarden een halt toe te roepen. In 1597 werd de Zijpe voor de laatste keer ingepolderd. De Grote Sloot zorgde voor de afwatering van het overtollige water in de polder.

Voor het bepalen van de aanwezigheid van bewoningsresten uit de Nieuwe Tijd kan gebruik worden gemaakt van historisch kaartmateriaal. Op de geraadpleegde historische kaarten is geen bebouwing aanwezig binnen het plangebied. De historische bebouwing ligt dicht langs de Grote Sloot.

Op de kaart van Zoutman uit 1665 is geen bebouwing zichtbaar binnen het plangebied. Wel is in het noordwestelijke deel (langs de Grote Sloot) een bomensingel aanwezig dat een perceel omsluit (afb. 3). De verkaveling is duidelijk zichtbaar. De kadastrale minuutkaart uit 1826 laat dit oude verkavelingspatroon het duidelijkst zien (afb. 4). Op de huidige topografische kaarten zijn wel enkele percelen samengevoegd, maar het patroon is nog duidelijk zichtbaar.

Afbeelding 3. Globale ligging plangebied (witte cirkel) op de kaart van Zoutman uit 1665. Het Noorden is rechtsboven (zie inzet kompasroos).

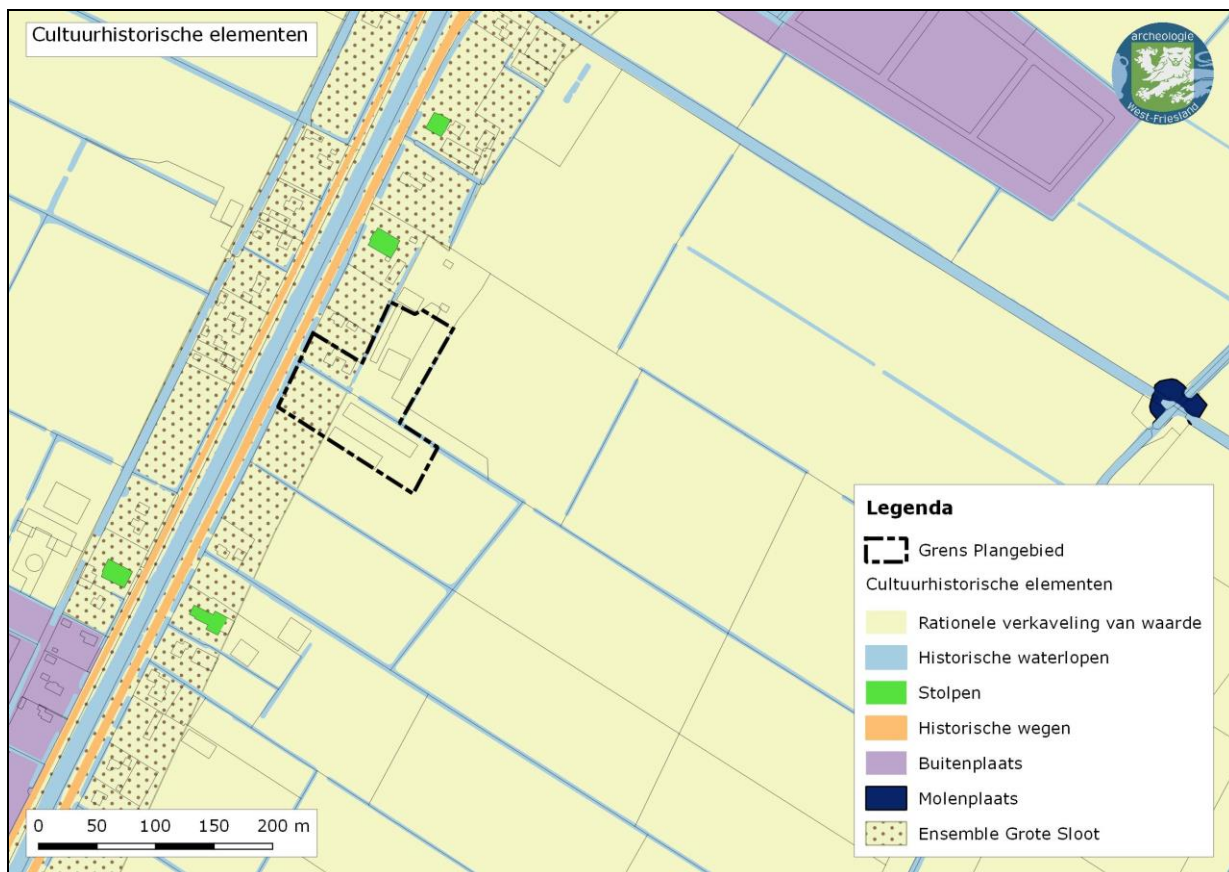

Afbeelding 4. De ligging van het plangebied op de kadastrale minuutkaart uit 1826 (bron: beeldbank.cultureelerfgoed.nl).

4. Cultuurlandschap

Cultuurhistorische Waardenkaart

Op de cultuurhistorische waardenkaart van de provincie Noord-Holland is de rationale verkaveling ter hoogte van het plangebied aangegeven als een vlak van historisch-geografische waarde (CHW code NKT021G). Deze verkaveling is kenmerkend voor de landschapsgenese van de polder en nog goed herkenbaar. Er is een genetische samenhang tussen de verkaveling, de watergangen, de dijken en het wegenpatroon in de polder (afb. 5).

Afbeelding 5. De ligging van het plangebied ten opzichte van de cultuurhistorische elementen in de directe omgeving.

Leidraad Landschap en Cultuurhistorie

De visie op de gewenste ruimtelijke kwaliteit is vastgelegd in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie van de provincie Noord-Holland.⁵ Deze in 2018 vernieuwde leidraad is een uitwerking van het in 2006 vastgestelde Beleidskader Landschap en Cultuurhistorie, dat werd gebruikt als leidraad voor ruimtelijke plannen als bestemmingsplannen, beeldkwaliteitsplannen en structuurplannen. Daarnaast bood het handreikingen aan gemeenten om landschap en cultuurhistorie als uitgangspunt te gebruiken bij planvorming. Het plangebied valt binnen het ensemble 'Zijpe-en Hazepolder'.

De Zijpepolder is grotendeels een open landschap met lange zichtlijnen tussen de linten. De ruimtelijke kwaliteit is gebaat bij het behouden van het open karakter van de polder en de huidige verkavelingsstructuur (inclusief sloten). De sloop van de stallen zal de openheid van het landschap

⁵ Provincie Noord-Holland 2018.

bevorderen. De huidige sloten en de bedrijfswoning blijven bestaan. In het gebied staan de stolpen vaak op beplante groene erven met daaromheen een singelsloot.⁶

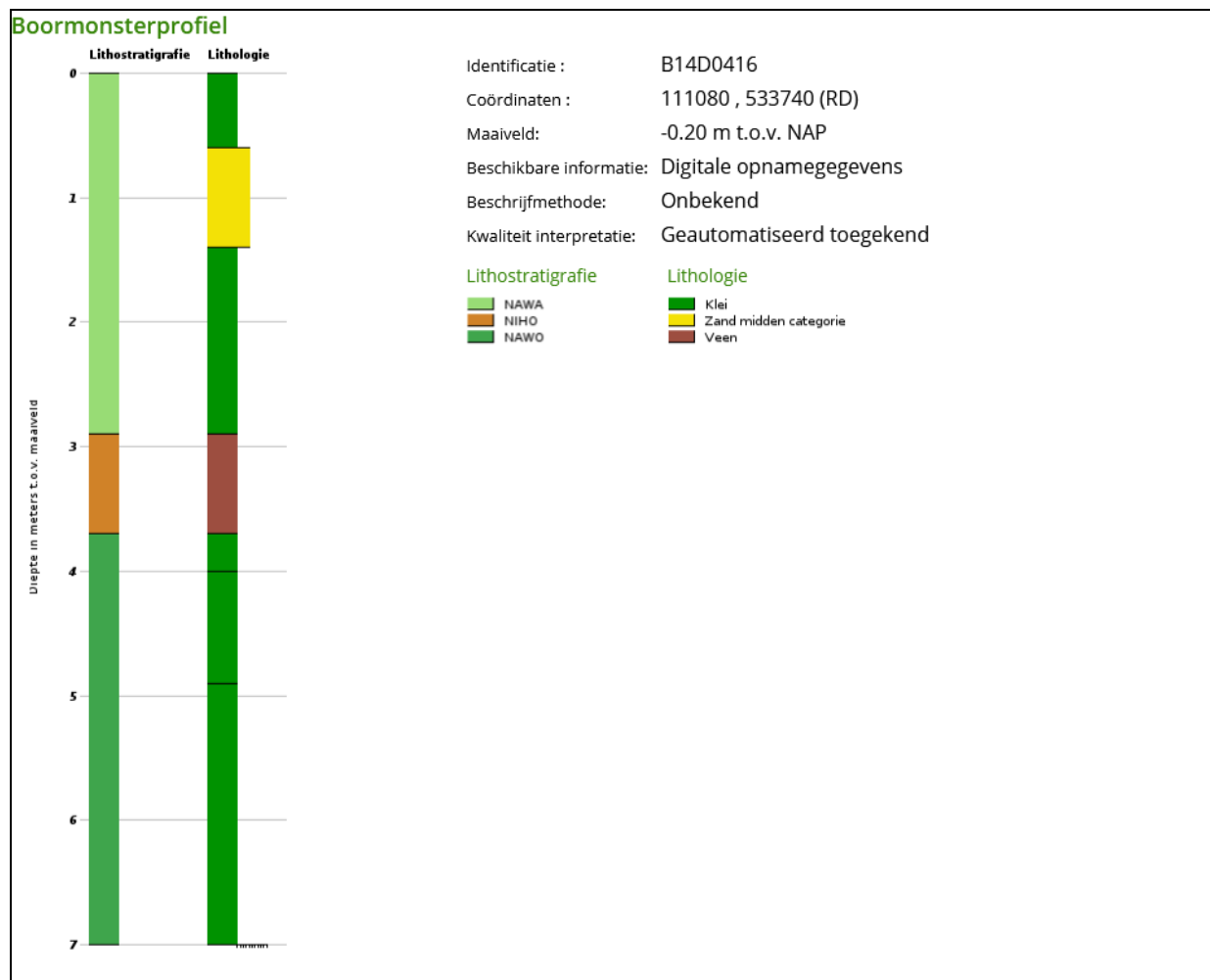
Cultuurhistorische elementen

Om cultuurhistorie in een omgevingsplan te kunnen opnemen is het noodzakelijk dat de in de Leidraad genoemde zaken worden vertaald naar vlakken. Zoals aangegeven in de inleiding is in het vigerende bestemmingsplan geen dubbelbestemming Waarde Cultuurhistorie opgenomen.

5. Archeologische en geologische bronnen

Binnen een straal van 500 m is nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

Ten behoeve van het ontwerpbestemmingsplan is in september 2020 een verkennend bodemonderzoek uitgevoerd.⁷ Hierbij zijn in totaal 6 boringen tot een diepte van 2 m –Mv gezet. Deze boringen bevinden zich vooral op het achterterrein. Tot 2 m –Mv is geen veen aangetroffen.

Afbeelding 6. Geologisch profiel in het plangebied (bron: Dinoloket).

Uit boorgegevens uit het Dinoloket staat een boring geregistreerd in het plangebied (afb. 6: identificatie B14D0416). De veenlaag bevindt zich op een diepte van 2,9 m beneden maaiveld (omgerekend 3,1 m –NAP).

⁶ Provincie Noord-Holland 2018a.

⁷ Vlam Bodemadvies BV 2020: projectnummer 051004066.

Onder het veen bestaat een theoretische archeologische verwachting voor vindplaatsen uit het Laat-Neolithicum. Vanaf ca. 2000 voor Chr. ontstaat in de omgeving van het plangebied veengroei. Rond 500 voor Chr. wordt de omgeving van het plangebied ontwaterd door een veenstroom en is in principe bewoning op het veen mogelijk. Op het (eventueel aanwezige) veen kunnen dus sporen uit de periode IJzertijd tot en met Vroege Middeleeuwen aanwezig zijn.

Op basis van de geraadpleegde bronnen geldt een lage archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de Nieuwe Tijd. Op het veen geldt een middelhoge verwachting voor vindplaatsen uit de IJzertijd tot Vroege Middeleeuwen. Het veenpakket bevindt zich op ca. 3 m –Mv. Indien de bodemingepen niet dieper reiken dan 2 m –Mv is geen nader archeologisch onderzoek noodzakelijk.

6. Conclusie en advies

Op het perceel aan de Grote Sloot 238 is een voormalig pluimveehouderijbedrijf gevestigd. Dit bedrijf bestaat uit een agrarische bedrijfswoning met een siertuin er omheen en diverse schuren aan de achterzijde van de woning. In het kader van de Ruimte voor ruimteregeling bestaat het voornemen de bedrijfsbebouwing en oppervlakteverharding te verwijderen en de bestemming te wijzigen van agrarisch naar wonen. De bestaande bedrijfswoning wordt gehandhaafd.

Archeologie

Binnen het plangebied geldt een lage archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de Nieuwe Tijd.

Het veen bevindt zich op ca. 3 m –Mv en zal door de sloop van de agrarische bedrijfsgebouwen niet worden bereikt. Op het veen kunnen sporen uit de periode IJzertijd tot en met Vroege Middeleeuwen aanwezig zijn.

Daarnaast is het veen in dit gebied mogelijk deels weggeslagen. Onder de veenlaag bestaat een theoretische verwachting voor vindplaatsen uit het Laat-Neolithicum.

Archeologie West-Friesland concludeert dat de geplande ingrepen waarschijnlijk geen onevenredig schade zullen toebrengen aan de mogelijk aanwezige archeologische waarden. Indien de (grondroerende) plannen ongewijzigd blijven, is nader archeologisch onderzoek in het kader van de Archeologische Monumentenzorg niet noodzakelijk. Archeologie West-Friesland adviseert de voorgenomen ingrepen vrij te geven met betrekking tot het aspect archeologie.

Ten behoeve van de bescherming van de diepere ondergrond zal in de nieuwe beleidskaart archeologie een ander regime gaan gelden voor dit deel van de gemeente Schagen. Indien gewenst kan een nieuwe regel Dubbelbestemming Waarde-Archeologie worden aangeleverd.

Cultuurlandschap

Het plangebied ligt voor een deel binnen het ensemble langs de Grote Sloot. Het slopen van de kippenschuren heeft een positieve invloed op de beleving van het waardevolle cultuurlandschap.

Vanuit cultuurlandschappelijk oogpunt is het daarnaast wenselijk om de rationele verkaveling zoveel mogelijk in stand te houden. De voorgenomen ingrepen zullen echter geen wijzigingen in de verkaveling aanbrengen. De in de omgeving aanwezige historische waterlopen blijven gehandhaafd. Geconcludeerd kan worden dat met het voorgestelde plan geen onevenredig schade wordt toegebracht aan de aanwezige cultuurhistorische waarden. Het aanbrengen van een boomsingel langs de bebouwing aan de Grote Sloot kan de cultuurhistorie versterken.

Ter bescherming van de aanwezige cultuurhistorische waarden dient een dubbelbestemming Waarde-Cultuurhistorie te worden opgenomen. Als dit in onderhavig plan niet kan, zal dit middels een parapluplan worden toegevoegd. De geplande ontwikkeling op de locatie Grote Sloot 238 kan de

cultuurhistorie versterken, door bijvoorbeeld gebruik te maken van de aanwezige historische waterlopen. Het planten van een boomsingel (zie afb. 4) is een optie.

7. Opmerkingen ten behoeve van ontwerp bestemmingsplan

Paragraaf 5.13 Cultuurhistorie

Ter bescherming van de aanwezige cultuurhistorische waarden dient een dubbelbestemming Waarde-Cultuurhistorie te worden opgenomen. Als dit in onderhavig plan niet kan, zal dit middels een parapluplan worden toegevoegd. De geplande ontwikkeling op de locatie Grote Sloot 238 kan de cultuurhistorie versterken, door bijvoorbeeld gebruik te maken van de aanwezige historische waterlopen. Het planten van een boomsingel rondom het erf is een optie.

Paragraaf 5.14 Archeologie

Huidige tekst:

Grote Sloot

Op deze planlocatie is een beschermingsregime aanwezig voor archeologische bodemsporen (Waarde- Archeologie 3 en 4). Door de sloop van de agrarische bedrijfsgebouwen zullen er geen archeologische bodemsporen worden aangetast. In het verleden is tijdens de bouw van de gebouwen de grond immers al geroerd en door de sloop zullen de archeologische waarden op het perceel niet worden aangetast.

Voorstel nieuwe tekst:

In het kader van dit ontwerpbestemmingsplan is een archeologische quickscan uitgevoerd. Hierin is een archeologische verwachting geformuleerd.

Binnen het plangebied geldt een lage archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de Nieuwe Tijd. Het veen bevindt zich op ca. 3 m –Mv en zal door de sloop van de agrarische bedrijfsgebouwen niet worden bereikt. Op het veen kunnen sporen uit de periode IJzertijd tot en met Vroege Middeleeuwen aanwezig zijn.

Daarnaast is het veen in dit gebied mogelijk deels weggeslagen. Onder de veenlaag bestaat een theoretische verwachting voor vindplaatsen uit het Laat-Neolithicum.

Archeologie West-Friesland concludeert dat de geplande ingrepen waarschijnlijk geen onevenredig schade zullen toebrengen aan de mogelijk aanwezige archeologische waarden. Indien de (grondroerende) plannen ongewijzigd blijven, is nader archeologisch onderzoek in het kader van de Archeologische Monumentenzorg niet noodzakelijk.

Archeologie West-Friesland adviseert de voorgenomen ingrepen vrij te geven met betrekking tot het aspect archeologie.

8. Bronnen

AHN3 (www.ahn.nl)

Archis 3.0

Alders, G.P. & S. Husken, 2007. Beleidsnota Archeologie 2007 gemeente Zijpe. *SCENH-rapport cultuurhistorie* 28. Stichting Steunpunt Cultureel Erfgoed Noord-Holland, Wormer.

DINOloket (www.dinoloket.nl).

Gemeente Schagen, 2020. Toelichting Ontwerp Bestemmingsplan Grote Sloot 238 Sint Maartensbrug en Lagedijkerweg nabij 36 in Schagen, gemeente Schagen.

Noord-Hollands Archief

Provincie Noord-Holland, 2018a. Prachtlandschap Noord-Holland! Leidraad Landschap en Cultuurhistorie (<https://leidraadlc.noord-holland.nl/ensembles/zijpe-en-hazepolder/>).

Vlam Bodemadvies BV, 2020. Verkennend bodemonderzoek conform NEN 5740 en asbest onderzoek conform NEN 5707. Locatie: Grote Sloot 238 te Sint Maartensbrug. Projectnummer 051004066.